

عدالت چابک قربانی سامانه‌های همیشه قطع

«جوان» در گزارشی میدانی میزان اجرای سند تحول قوه‌قضائیه در زمینه هوشمندسازی حداکثری را در دفاتر خدمات الکترونیک قضایی و دفاتر اسناد رسمی بررسی کرده است

فروردین سال ۱۴۰۲ بود که سند جدید تحول و تعالی قوه قضائیه از سوی رئیس این قوه تصویب و ابلاغ شد. این سند برای مقابله با «اطاله در فرایند دادرسی» هفت علت شناسایی کرده است و وجود زمینه‌های

گزارش
رضاعلیپور

خطا در پذیرش، تشکیل پرونده و فرایندهای رسیدگی، یکی از این عوامل اطاله گفته شده که سند تحول قضایی، سسه راهبرد «عدم ارجاع پرونده‌های ناقص»، «هوشمندسازی حداکثری پذیرش و تشکیل پرونده‌ها» و «هوشمندسازی حداکثری فرایندهای رسیدگی» را برای رفع این علت مشخص کرده است و برای هر کدام از این راهکار دها، راهکار اجرایی ارائه داد. در ادامه نگاهی به دو راهبرد هوشمندسازی که در بالا مورد اشاره قرار گرفت و شرایط میدانی آن‌نگاهی خواهیم داشت.

■ هوشمندسازی حداکثری پذیرش و تشکیل پرونده‌ها

سند تحول در بخش هوشمندسازی حداکثری پذیرش و تشکیل پرونده‌ها شش‌راهکار برای این منظور ارائه می‌دهد:

راهکار اول: ثبت حداکثری دادخواست‌ها، شکوائیه‌ها، لوایح و درخواست‌های قضایی به صورت هوشمند، خودکاربر و بدون نیاز به مراجعه حضوری به صورت شبانه‌روزی در تمام ایام هفته با رعایت امنیت اطلاعات و حفظ حریم خصوصی اشخاص که اجرای این برنامه با مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه و فناوری اطلاعات قوهقضائیه و زمان اجرای آن تا پایان سال ۱۴۰۴ است.

راهکار دوم: ثبت هوشمند مواردی که درخواست متقاضی صرفاًاعلامی است و مستلزم اقدام قضایی نیست بدون تشکیل پرونده قضایی، مانند: اعلام مقفودی چک یا سایر اموال و اشیاء ارائه گواهی ثبت واقعه که مسئولیت اجرای این امر بر عهده مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه و معاونت حقوقی و امور مجلس است و مهلت اجرای آن تا پایان سال ۱۴۰۴ بود.

راهکار سوم: فراهم‌سازی امکان ارائه حداکثری خدمات مرتبط با پذیرش و تشکیل پرونده‌ها در بستر سکوهای (پلتفرم‌های) بخش خصوصی با تنظیم و ابلاغ ضوابط فعالیت و نظارت بر سکوهای بخش خصوصی ارائه دهنده خدمات قضایی ارائه مجوز فعالیت که متولی اجرای این خدمات مرکز آمار و فناوری اطلاعات است و زمان اجرای آن تا پایان سال ۱۴۰۴ بود.

راهکار چهارم: پیشگیری هوشمند از طرح دعاوی و شکایات واهی، کاهش اختط‌های رفع نقص و فرارهای رد شکلی از مرکز آمار و فناوری اطلاعات و شکوائیه یا طرح سوالات هدفمند به منظور انتقال صحیح‌خواسته‌خواهان یا شاکی به مقام قضایی، ارائه راهنمایی و مشاوره هوشمند به خواهان یا شاکی در خصوص نتیجه احتمالی طرح دعوا یا هدف جلوگیری از ثبت دعاوی بدون نتیجه که امکان پیشگیری از ثبت آنها مبتنی بر آگاهی بخشی به خواهان یا شاکی وجود دارد؛ الزام به بارگذاری مدارک ضروری برای ثبت دادخواست یا شکوائیه متناسب با موضوع و نوع دعوا به هر یک از آمار و فناوری اطلاعات و معاونت اجتماعی که متولی اجرای این راهکار، مرکز آمار و فناوری اطلاعات و دادگستری استان‌ها هستند و مهلت اجرای آن تا پایان سال ۱۴۰۴ بود.

راهکار پنجم: ثبت اطلاعات مورد نیاز مانند زمان، مکان، نوع، شیوه و ابزار وقوع جرم و بستر و علل ایجاد دعاوی از قبیل: نوع فرار دابین اشخاص به منظور شناسایی ریشمها و علل وقوع جرائم و دعاوی که مسئولیت اجرای این امر هم با مرکز آمار و فناوری اطلاعات و معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم است و مدت زمان اجرای آن تا پایان سال ۱۴۰۴ بود.

راهکار ششم: ثبت داده‌ها و اطلاعات مندرج در دادخواست و شکوائیه به صورت ساختار یافته به منظور انجام استعلامات مورد نیاز به صورت خودکار پیش از ارجاع دعوا به مقام قضایی یا هدف کاهش حجم کاری قضایی و افزایش اتقان و کاهش اطاله دادرسی که متولی اجرای این راهکار، مرکز آمار و فناوری اطلاعات و دادگستری استان‌ها هستند و مدت اجرای آن تا پایان سال ۱۴۰۴ بود.

هوشمندسازی حداکثری فرایندهای رسیدگی
سند تحول قضایی برای راهبرد هوشمندسازی حداکثری فرایندهای رسیدگی نیز لحاظ کردن برخی موارد را مدنظر دارد که شامل موارد زیر می‌شود:

ایجاد پرونده تمام الکترونیکی قضایی با الزام پیوست دلائل و منضمات ضروری، کاربردگ‌های برخط استاندارد و تسهیل مشاهده و مطالعه محتویات کامل پرونده برای قضات به صورت الکترونیکی با امکان یادداشت و خاصه‌برداری

■ اعمال هوشمند اوقات رسیدگی و مبالغ قانونی و رویه‌های قضایی و یادآوری مواعد قانونی

ارجاع هوشمند پرونده‌های قضایی با در نظر گرفتن مواردی نظیر تخصص قضات، حجم و پیچیدگی پرونده‌ها، تعداد اصحاب دعوی، تعداد موضوعات مطروحه در پرونده، زمان لازم برای رسیدگی به پرونده‌ها، ارتباط دعوی یا پرونده‌های مشابه دیگر، صلاحیت‌های شعب رسیدگی کننده و سوابق آرای دادگستری برخط قضات به پایگاه‌های اطلاعاتی مراجع حاکمیتی به منظور انجام بدون واسطه استعلامات و اعمال دستورات قضایی

اطلاع‌رسانی ابلاغیه‌ها به موکل همزمان با صدور ابلاغیه‌های قضایی به وکیل

حیاتی است اما از دفتر هر کاری کردم نتوانستم مدارک را آبلود کنم. امروز به دفتر خدمات الکترونیک رفتم اما آنجا هم متصل نبودند. در نتیجه، ممکن است دادگاه بدون توجه به این مدارک رأی دهد و موکلم خسارت سنگینی کند که این برای اعتبار حرفه‌ای من هم خیلی بد است.

خانم سلطانی، شهروندی است که می‌گوید: دادگاه درخواست ما برای تبدیل بازداشت همسر به وثیقه وارد کرده و الان برای اینکه بتوانم دوباره برای پیگیری پرونده به دادگاه بروم باید نوبت بگیرم خودم نمی‌توانم این کار را انجام بدهم یعنی بلد نیستم برای همین همیشه به این دفتر می‌آیم که البته کلی هم معطلی داردمروز بعد از کلی معطلی سیستم قطع بود.

آقای عباسی، متقاضی شغل است، می‌گوید: برای دریافت گواهی عدم سؤپیشینه الکترونیکی به سامانه عدل ایران مراجعه کردم اما چون قطع بود، به دفتر خدمات الکترونیک رفتم. برای استخدام در محل شغل جدیدم منتظر این گواهی هستم و مهلت محدودی دارم. کارمندان گفتند؛ کل سیستم قطع است و نمی‌توانیم درخواست را ثبت کنیم. امیدوارم مهلت تکمیل مدارک را تمدید کنند وگرنه این فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نجفی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده، زن دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

خانم نسی، مادری است که مدت‌هاست همسرش او و فرزندانش را ترک کرده او می‌گوید: همسر مدت‌هاست ما را بدون خرجی رها کرده و دیگری گرفته و هیچ کاری به ما ندارد. آمده بود که دادخواست نفقه فرزندانم را در این دفتر ثبت کنم ولی چون سامانه قطع بود، امکان ثبت وجود نداشت. مجبور شدم تا الان منتظر بمانم و الان می‌خواهم برای فرصت مهم شغلی را از دست می‌دهم.

۶۶

یکی از اولین جاهایی که هوشمندسازی در قوه‌قضائیه خود را نشان می‌دهد؛ دفتر خدمات الکترونیک قضایی است. این دفاتر معمولاً اولین جایی هستند که مراجعه کنندگان به قوه‌قضائیه باید از طریق آن فرایند قضایی خود را آغاز کنند. اختلالات وقت و بی‌وقت در سامانه‌های مربوط به قوه قضائیه موجب شده تا بین آرمان هوشمندسازی تا واقعیت آن هنوز راه زیادی باقی باشد

به سختی توانستم یک وقت با ممیز مالیاتی مربوط برای بررسی پرونده بگیرم البته گفته بودند برای جلسه کپی برابر اصل مدارک را هم بیاورم به همین دلیل صبح زود به دفتر اسناد رسمی آمدم اما آنجا گفتند از آغاز ساعت کاری امروز وی‌پی‌ان ثبت قطع شده و امکان ورود به سامانه ثبت آنی برای ثبت سند نیست. آقای رضایی می‌گوید: از صبح چند بار گفتند صبر کن احتمالاً سیستم وصل می‌شود اما متأسفانه این اتفاق نیفتاد و به همین دلیل باید بدون کپی برابر اصل مدارک به داری می‌بروم و می‌دانم که آنجائیز بدون اینها کاری نمی‌توانم انجام دهم.

خانم محدثی، مالک سه دانگ خانه‌ای در کیش است او می‌گوید شریکش امروز برای انجام کارهای گرفتن سند ملک به اداره ثبت کیش مراجعه کرده که گفته‌اند

برای انجام کارهای سند خانم محدثی باید از او هم وکالت داشته باشد. خانم محدثی می‌گوید وقتی برای دادن وکالت به شریکش به دفتر اسناد آمده با مشکل قطع بودن سامانه روبه‌رو شده و با وجود اینکه تا آخر دفتر خانه قطع بوده نتوانستند سند وکالت را برای او صادر کنند. خانم محدثی می‌گوید: شریکم امشب بیلب پرگشت تهران دارد و عملاً با توجه به اینکه امروز این کار انجام نشد معلوم نیست دوباره چه زمانی بتواند به کیش برگردد.

زوج جوانی که برای انتقال سند ملک و گرفتن وام بانکی به همراه فرزند و پسرند و نماینده بانک به دفتر آمده بودند می‌گویند: بعد حدود یک ماه دودنگی توانستم وام بانکی را هماهنگ کنیم تا کمپو بول‌مان را وام بگیریم. قرار بود همزمان با زدن سند انتقال قطعی ملک به نام ما، بخشی از پول بانک بپردازد و به جای آن همزمان سند می‌آید و با توجه به اینکه

بانک قرار بگیرد به دلیل قطع بودن سامانه ثبت آنی نه سند انتقال ملک ثبت شدند نه ملک در رهن بانک قرار گرفت. این زوج نارظران می‌کنند، نماینده بانک فقط هفته‌ای یکبار برای انتقال سند می‌آید و با توجه به اینکه آخر اسال است و در حال بستن حساب‌های خود هستند عملاً وام موکول به اردیبهشت می‌شود و تا آن زمان هم معلوم نیست فروشنده حاضر به فروش به این قیمت باشد و احتمالاً تا آن زمان باز داشته است. خانم مینایی، در مصاحبه با «جوان» می‌گوید: برای تنظیم تقسیم‌نامه‌ای ثبت پدر مرحومم به دفتر اسناد رسمی آمدم. خانواده‌ام منتظر بودند تا سهم‌ها مشخص شود چون یکی از برادرها برای درمان نیاز فوری به پول داشت. حتی شاهد هم هماهنگ کردیم که بیاید اما سیستم‌اجراز هویت ثنا قطع بود و امکان ثبت سند وجود نداشت. نتوانستم کار را انجام بدهیم و شاهدها هم رفتند. در این شرایط بیشتر از همه نگران بردام رفتم که در مسیر درمانش تأخیر می‌افتد و وضعیت سلامتی‌اش بدتر می‌شود.

آقای امیری، دانشجویی است که برای ادامه تحصیل می‌خواهد به خارج از کشور برود او که برای شب بیلب پرواز دارد چون نتوانسته بود کارهای اداسازی مدرک خود را به پایان برساند به دفتر خانه مراجعه کرده بود تا به دوستش وکالت بدهد که کارهای اداسازی مدرکش را انجام بدهد و برایش بفرستد ولی چون سامانه املاک و اسکان قطع بود نتوانست وکالت دهد. آقای امیری می‌گوید: اکنون مجبورم بعد از رفتن به کشور مقصد

به هزینه بیشتر این وکالت را بدهم چون هم باید از شهر محل تحصیل تا پایتخت پرواز کنم تا به سفارت ایران برسم و هم اینکه باید چند هزینه صد دلاری برای دادن وکالت پرداخت کنم.

این موارد طبیعتاً بخش کوچکی از مشکلاتی است که در نتیجه اختلال‌های معمول در سامانه‌های مربوط به قوه قضائیه برای مردم ایجاد می‌شود، همین اختلالات در سامانه‌های قضایی در دادگستری‌ها نیز کم و بیش وجود دارد که موجب شده نه تنها دستسگاه قضایی به سمت چپک شدن حرکت نکنند بلکه در نتیجه یک قطعی بسیار ساده فرایندی که مثلاً در طول ۱۰ دقیقه تمام شود نزدیک یک روز کاری برای مراجعه کنندگان معطلی داشته باشد در این میان عدم آشنایی با توانایی بخش زیادی از مردم با سامانه‌های برخط موجب می‌شود هر اختلال زمان صد چندان‌ی را از افراد تلف کند. همه این موارد شاید تلنگری است که نشان می‌دهد؛ مسئولان قوه‌قضائیه باید توجه بسیار بیشتری به زیرساخت‌های الکترونیک این قوه داشته باشند.